

•
ANALELE ȘTIINȚIFICE
ALE
UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA”
DIN IAȘI
(SERIE NOUĂ)

ISTORIE

TOM LXXI
2025

Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Nelu Zugravu (Iași), Neculai Bolohan (Iași), Alexandru-Florin Platon (Iași), Petronel Zahariuc (Iași), Ștefan S. Gorovei (Iași), Maria Magdalena Székely (Iași), Cristian Ploscaru (Iași), Claudiu Topor (Iași), Gabriel Leanca (Iași), Gheorghe Iacob (Iași), Ovidiu Buruiană (Iași), Victor Spinei, membru al Academiei Române (Iași), Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române (Cluj-Napoca), Ovidiu Cristea (București), Rudolf Dinu (București), Antal Lukács (București), Ion Eremia (Chișinău), Ion Varta (Chișinău), Dennis Deletant (Londra), Carol Iancu (Montpellier), Hans-Christian Maner (Mainz).

COMITETUL DE REDACȚIE:

Laurențiu Rădvan (redactor șef),
Lucrețiu Mihailescu-Bîrliba, Ionuț Nistor, Adrian-Bogdan Ceobanu,
Adrian Vițalaru (secretar de redacție),
Mihai-Bogdan Atanasiu (secretar de redacție).

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în textele publicate revine în exclusivitate autorilor.

Manuscrisele, cărțile și revistele propuse pentru schimb,
ca și orice corespondență se vor trimite redacției:

Laurențiu Rădvan

Facultatea de Istorie
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
B-dul Carol I 11,
700506, Iași, România
Tel.: 40-(0)232-20.12.74
e-mail: radvan@uaic.ro

ISSN 1221-843X
eISSN 2821-4617
Printed in Romania

CUPRINS

Andi Mihalache, <i>Seninul întortocheat al cerului: cromatică, istorie și cultură (I)</i>	7
Daniel Mirea, <i>Datarea a patru documente din timpul lui Sigismund de Luxemburg și al lui Vlad Dracul</i>	47
Alexandru Simon, Petru Aron, Iancu de Hunedoara și Mehmed al II-lea în ajunul bătăliei de la Belgrad: informații dintr-un „raport venețian de sinteză” de la sfârșitul lunii aprilie 1456	73
Livia-Ioana Potop, <i>Instrumente notariale din Transilvania medievală: considerații privind păstrarea și transmiterea unor surse arhivistice mai puțin obișnuite</i>	91
Mihai Covaliu, <i>Între diplomație și primejdie. O misiune moldovenească la Veneția (1505-1506)</i>	101
Andrei Constantin Sălăvăstru, <i>Rebels for the faith: The Sorbonne's seditious propaganda during the French Wars of Religion</i>	113
Gheorghe Lazăr, <i>Despre logofeții de taină ai Cancelariei Țării Românești. Studiu de caz: Iane Dâmboviceanu</i>	129
Elena Bedreag, <i>Înrudiri, cheltuieli și alte „mărunțușuri” în câteva documente patrimoniale din veacul al XVIII-lea</i>	157
Iulian Moga, <i>Saint Xenia's Feigned Foolishness</i>	179
Alexandru Gorea, <i>Focul din 1784 și reconfigurarea centrului puterii domnești la Iași</i>	191

Laurențiu Rădvan, <i>Considerații cu privire la un plan rusesc al Focșanilor (1828)</i>	211
Simion-Alexandru Gavriș, <i>Centralism și autonomie locală în legislația administrativă a guvernării Lascăr Catargiu (1871-1876)</i>	225
Simion Câlția, <i>Reglementarea prețului pâinii în București (sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea)</i>	237
Tamara Botez, <i>„Monarhia de rol” și portul popular ca formă de legitimare în România (sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX)</i>	259
Ciprian-Lucrețius Suciu, Florin Marinescu, <i>Duhovnici români la Sfântul Munte Athos: superiorul Antipa Dinescu</i>	275
Claudiu-Lucian Topor, <i>România în vecinătatea războiului: chestiunea înarmărilor între 1914 și 1916</i>	287
Ana-Maria-Ioana Lupășteanu, <i>Război și propagandă în Bucovina austriacă. Misiunea lui Nathan Eidinger la București (1915)</i>	309

Bianca Șendrea, <i>Structura mării proprietăți și agricultura din Transilvania după reforma agrară din 1921</i>	319
Ionel Doctoru, <i>Sediul Legației române de la Paris (1922-1930). Între aspirații și realitate</i>	333
Bogdan-Alexandru Schipor, <i>Dragoș Cotlarciuc, an (almost) unknown expert on Baltic Region at the Romanian Ministry of Foreign Affairs, 1938-1939</i>	343
Árpád Hornyák, <i>Depiction of Hungarians in 20th century Serbian history textbooks</i>	353
Geanina-Ancuța Costăș, <i>Relații culturale româno-britanice: o analiză a programului de schimburi culturale (1963-1965)</i>	369
Iana Balan, <i>Imperative politice, schimburi culturale și strategii universitare. Lectori ieșeni de limba română la Universitățile din Polonia în anii 1967-1989</i>	381
Lucica Iorga, Lucian Leuștean, <i>Tribulații în cadrul lagărului socialist: întâlnirea de la Ialta (2 august 1971), cu România personaj principal în absența (un document și câteva considerații)</i>	409
Victor Rizescu, <i>Marxism și naționalism, continuitate și ruptură. Două teme de sociologie istorică în patru etape ale istoriei românești</i>	437

<i>Recenzii și note bibliografice</i>	449
Duane W. Roller, <i>Imperiul Mării Negre. Gloria și decăderea lumii lui Mitridate cel Mare</i>, trad. Sergiu-Adrian Adam, București, Editura Humanitas, 2025, 372 p. (Alex-Marian Cornea); Martyn Rady, <i>Habsburgii. Ambiția de a stăpâni lumea</i>, traducere din limba engleză de Lia Decei, prefată de Matei Cazacu, București, Editura Corint, 2023, 585 p. (Ana-Maria-Ioana Lupășteanu); Avram Iancu – un om între oameni. <i>Lucrările Conferinței Internaționale: Avram Iancu – 200 de ani de la naștere: omul, contemporanii, epoca</i>, Deva, 9-10 mai 2024, coord. Ioan Bolovan, Ioan Sebastian Bara, Cluj-Napoca, Editura Academiei Române, Centrul de Studii Transilvane, 2024, 713 p. (Constantin Ciobanu); Pierre-Antoine Dessaux: <i>Vermicelles et coquillettes. Histoire d'une industrie alimentaire française</i>, Tours, Presses Universitaires François-Rabelais, 2023, 308 p. (Simion Călția); Carmen-Sorina Rîjnoveanu (coord.), <i>The wars of independence, diplomacy and society. New perspectives and approaches on the Great Eastern Crisis 1875-1878. Războaiele de independență, diplomație și societate. Noi perspective și abordări privind Marea Criză Orientală 1875-1878</i>, București, Editura Militară, 2023, 284 p. (Maria Cerniș); <i>Relații politice și militare româno-otomane-turce 1878-1989: documente</i>, volumul I, 1878-1938 = <i>Romanian-Ottoman-Turkish Political and Military Relations 1878-1989: documents</i>, volume I, 1878-1938, coord. Carmen-Sorina Rîjnoveanu, responsabil de vol. Manuel Stănescu, București, Editura Militară, 2023, 559 p. (Andrei Grigoraș); Eduard Andrei, Laurențiu Vlad, <i>Două istorii ale participării României la Expoziția Universală de la New York (1939-1940)</i>, Târgoviște, Cetatea de scaun, 2024, 281 p. (Mădălin Anghel); Constantin Hlihor, <i>Cu mâinile altora: România și războaiele prin intermediari în Africa (1970-1985)</i>, București, Corint, 2025, 364 p. (Teodor-Petru Bărgăoanu).	
<i>Abrevieri</i>	473

Ciprian-Lucrețius SUCIU*
Florin MARINESCU**

Duhovnici români la Sfântul Munte Athos: superiorul Antipa Dinescu

Abstract: This paper analyzes the life and work of Archimandrite Antipa Dinescu (1859-1942), one of the most prominent Romanian spiritual fathers at Mount Athos and the superior of the Prodromou Skete between 1900 and 1914. The study focuses on his monastic formation, the organization and development of the skete, and his administrative, cultural, and diplomatic contributions to the Romanian monastic community at Athos. It examines his activities within the “Society of the Colony of Romanian Monks at Athos,” his relations with Romanian and Greek authorities, and the internal conflict that led to his dismissal in 1914. The paper also highlights his writings and their subsequent impact on Romanian monastic tradition, emphasizing Antipa Dinescu’s complex personality, marked by spiritual authority, administrative vigor, and his significant role in the history of Romanian Athonite monasticism.

Keywords: Antipa Dinescu; Mount Athos; Prodromou Skete; Romanian monasticism.

„Ori de câte ori năvăleau pirații, monahii veacurilor trecute, dacă apucau să închidă poarta de acces, făceau față cu multă răbdare până și asediului celui mai îndelungat. Cu alimente și vin ce le ajungeau chiar și doi ani și cu apă provenind din izvoarele mănăstirii, ei se opuneau nemijlocit asediului și, în turnurile aflate în curțile mănăstirilor lor, se puneau la adăpost de invadatori. La fel au procedat, de această dată, și monahii români, care își făcuseră provizii ce le-ar fi ajuns o perioadă îndelungată. Și chiar ar fi fost nevoie de un adevărat asediu cu tunuri, pentru ca cetatea lor să fie cucerită. Izbânda a fost de partea monahilor români de la schit”¹.

Așa se încheia un articol publicat, e drept, la câțiva ani distanță, respectiv în luna februarie a anului 1925, într-un ziar de limbă greacă, care relata evenimentele ce avuseseră loc la data de 4 septembrie 1914, pe vremea când Antipa Dinescu, superior la acea vreme al Schitului Prodromu din Sfântul Munte

* Profesor, Departamentul de Studii Balcanice, Slave și Orientale, Universitatea Macedoniei, Salonic, Grecia; suciu_ciprian@hotmail.com.

** Cercetător, Fundația Națională de Studii Neelene, Atena, Grecia; florinmar@ymail.com.

¹ Dim. A. Zografos, „Επιστολαί εξ Αγίου Όρους” („Epistole de la Sfântul Munte Athos”), „Ελληνική Επιθεώρησις, μηνιαίον περιοδικόν” [„Revista Elenă, periodic lunar”], an XVIII, nr. 208, Atena, februarie 1925, p. 7-8.

Athos, era destituit, acuzat fiind de nerespectarea regulamentului adoptat de comunitatea monahilor români în anul 1891. Semnat de toți cei 53 schimonahi și monahi viețuitori la acea vreme în schit, procesul verbal întocmit arată și motivele demiterii². Pentru început, să arătăm însă că intervenția la care făcea referire articolul din presa greacă fusese solicitată la 4 octombrie același an de David Bentu, reprezentantul de la acel moment al schitului, care comunica Ministerului Afacerilor Străine din România informații referitoare la situația de la Prodromu după demiterea superiorului Antipa Dinescu și excluderea acestuia și a altor câtorva monahi din obște³:

„În cea de-a zecea epistolă trimisă, ți-am relatat despre episodul care a dus la căderea protoepistatului Nicodim Dionisiatul. Este vorba despre Schitul Românesc Prodromu. Superior era acolo, la acea dată, părintele Antim, bărbat cultivat, bun vorbitor de limbi străine, deosebit de activ și totodată foarte sever. Făcea parte dintre acei monahi care depuneau eforturi în special pentru susținerea cauzei românești la Athos. Datorită severității sale, monahii români l-au caterisit, alungându-l totodată de la schit, după ce inițial l-au înlocuit cu un alt superior. Guvernul României, interesat ca acesta să rămână acolo, a cerut atunci Guvernului Greciei să impună ordinea cu ajutorul Poliției, întru revenirea în demnitate a superiorului alungat. Din motive politice, guvernul Venizelos s-a grăbit să transpună în fapte dorința României, solicitând în acest sens guvernatorului provinciei Macedonia, domnului Sofoulis, să discute cu responsabilii abilitați de la Sfântul Munte. Am văzut astfel că punerea în practică a acestui ordin a avut o finalitate tragică în ceea ce-l privește pe protoepistat. Soluția dată cererii Guvernului României a fost una cât se poate de comică, adică: imediat ce a primit ordinul protoepistatului, acela de a intra în secret în schitul românesc, după ce a sosit la Protaton, primul gând al polițistului abilitat a fost să-și facă cunoscută prietenilor săi de la Careia misiunea secretă pe care o avea. Din informațiile furnizate mai apoi de aceia, vestea ordinului secret a ajuns până la schitul românesc, înainte însă ca polițistul să ajungă la porțile acestuia, astfel că, în momentul în care autoritățile elene au descins acolo, au găsit porțile ferecate. Românii, aflând că, în afară de polițist, la Muntele Athos avea să se deplaseze, personal, și Consulul General al României la Salonic, însoțit chiar de superiorul decăzut din drepturi, scopul fiind acela de a-l repune pe Antipa în stăreție cu ajutorul Poliției Elene, nu au pierdut niciun moment și s-au baricadat în interiorul schitului, nepermițând astfel accesul nici consulului, nici polițistului și nici fostului superior. Situația în care s-au trezit acești domni, în momentul în care, sosind la

² Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Schituri și chilii românești la Muntele Athos*, partea I, nr. 183, București, 2008, p. 571-573. Vezi, de asemenea, *Cuvioși din prima jumătate a secolului XX*, p. 543: „În anul 1914, Cuviosul Arhimandrit Antipa vine în țară cu câțiva ucenici și ajunge stareț al Mănăstirii Căldărușani”. La doar patru zile de la destituire, membrii chinovului trimit consulului G. C. Ionescu o petiție relativă la conflictul dintre schit și Antipa. Vezi Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *op. cit.*, p. 574-575.

³ Vezi Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *op. cit.*, nr. 186, p. 576.

schit, au găsit poarta cea grea zăvorâtă și intrarea baricadată, a fost una destul de comică. Au strigat ei, au protestat și chiar au amenințat, dar tot degeaba”⁴.

Conform mărturiilor arhimandritului Hrisostom Postolache, fost ucenic al duhovnicului Antipa și mai apoi stareț al Schitului Bucium din Iași, superiorul Dinescu fusese un „venerabil duhovnic și arhimandrit” și „cel mai vrednic stareț al Schitului Prodromu, după anul 1900”⁵, o personalitate ce venea să completeze șirul monahilor români care, prin activitatea lor, își lăsaseră amprenta asupra vieții monahale românești de la Sfântul Munte Athos. Cine să fi fost, așadar, cu adevărat monahul Antipa și de ce ajunsese în situația descrisă mai sus?

Ieromonahul Antipa Dinescu era originar din Slănic, județul Prahova, drept pentru care îi plăcea să-și alăture titulaturii și numele de „Slăniceanu”. Se născuse la 1859, „din părinți iubitori de Dumnezeu”, după cum ne informează aceeași sursă. La Athos sosise la o vârstă destul de fragedă, având doar 17 ani, vârstă obișnuită însă în acea epocă pentru cei ce-și îndreptau pașii spre Grădina Maicii Domnului, „chemat” fiind la viața monahală. S-a îndreptat direct spre Schitul Prodromu, acolo unde, în anul 1880⁶, era acceptat ca membru al obștii, fiind călugarit relativ repede. Până la vârsta de 20 de ani fusese deja încercat de comunitate, care îi încredințase sarcina de a manevra caiacul „Ortodoxia”,

⁴ Vezi Dim. A. Zografos, *op. cit.*, p. 7-8.

⁵ Vezi „Arhimandritul Antipa Dinescu, Schitul Prodromu – Athos (1859-1942), mărturie a arhimandritului Hrisostom Postolache, starețul Schitului Bucium din Iași, fost ucenic, consemnată de V. Romanescu, *Mitropolitul Atanasie Mironescu*, București, 1942, p. 199, identificată de noi în volumul cu titlul *Cuvioși din prima jumătate a secolului XX*. O scurtă notă biografică a părintelui Antipa Dinescu, vezi și la Ioanichie Bălan, *Patericul românesc*, Mănăstirea Sihăstria, 2005, p. 542-543, text tradus și în limba greacă, de monah Gavriil Karyotis, și identificat de noi în volumul cu titlul *Μέγα Γεροντικό ενάρπτεον αγιορειτων του εικοστού αιώνοος (Marele pateric al părinților aghioriti îmbunătățiți ai secolului XX)*, ediție îngrijită de monahul Moise Aghioritul, ediția I, vol. I (1901-1955), Salonic, Editura Mygdonia, 2011, p. 359. O fotografie a ieromonahului Antipa Dinescu în broșura *Schitul Românesc Prodromu. Îndrumător pentru pelerini*, Sfântul Munte Athos, 2015, p. 32.

⁶ Vezi „Ieroschimonahul Antipa Dinescu. Amintiri și însemnări despre sine. Închinovierea prodromită, hirotoniile întru diacon și preot”, date preluate și publicate cel mai probabil din jurnalul pe care renumitul duhovnic îl actualiza cu conștiinciozitate: „Venirea mea la viața aceasta monahală a fost după ce am terminat 4 clase primare cu bun succes și două comerciale, asemenea cu bune note, studiind din parte puțin limba germană și mai bine franțuzește. Apoi, în anul 1880, aprilie 24, am pornit pentru Sfântul Munte din casa părinților mei și la mai în 10 am intrat pe poarta Schitului Chinovial Român Prodromu din Sfântul Munte Athos, unde am și rămas închinoviat. Apoi, pentru oarecare circumstanțe ale chinoviei m-am tuns în viața monahală în Sfânta Mantie la anul 1886, octombrie 25, de cel era atunci superior, Damian ieromonahul, citindu-mi ca preot pr. Nicandru, iar pr. Nectarie, primul cântăreț al Sfântului Munte, mi-a cântat dimpreună și cu alți cântăreți; Dumnezeu să le plătească osteneala”. Era anul în care, după cum citim tot în „Însemnări de familie” din jurnalul său, aflăm: „În anul 1890, iulie 16, ziua joi, a adormit în Domnul, întru fericita pomenire, tatăl meu Ghiță Dinescu, din județul Prahova, comuna Slănic, în etate de 62 de ani aproximativ; mărturisit și împărtășit în dreapta credință creștinească”. Se pare, așadar, că părintele Antipa avea studii comerciale, deși nu știm cu exactitate unde le-a dobândit. Cunoaștem însă faptul că, în timpul stăreției sale, în schit s-au deschis o farmacie și o baie cu abur pentru cei suferinzi, un muzeu de antichități, botanică și mineralogie (în 1902), precum și ateliere de pictură, tâmplărie și sculptură (în 1911) și că acesta era aplecat și spre poezie. Vezi, de asemenea, *Prodromița 150*, p. 83, unde se află și o fotografie a monahului Antipa provenind din arhiva schitului.

proprietate a schitului. Tot în acea perioadă, părintele Antipa Dinescu a deprins, la Schitul Prodromu, și cântarea bisericească, și nu de la oricine, ci de la unul dintre cei mai renumiți psalți români de la acea vreme, schimonahul Nectarie protopsaltul⁷. Dar nu numai cântarea, ci mai ales „ascultarea și smerenia”⁸, astfel încât, după doar zece ani de nevoie la Athos, el avea să fie hirotonisit, după unele surse în anul 1890, iar după propriile notițe, în anul 1892: „În anul 1892, decembrie 22, cu darul, voința și bunătatea lui Dumnezeu și a Maicii Domnului, precum și din dragostea părintelui stareț Ghedeon ieromonahul, prin intervenirile altor părinți ca pr. Isaia, Filoftei, Pimen și alții, m-am hirotonisit cu nevrednicie diacon de către P.S.S. arhiereul Dositei, supranumit Metron, în Biserica Părinților Sava și Neofit, frați români-macedoneni, supranumiți caramanlii, ce poartă patronul Sf. Nicolae, marele făcător de minuni, care chilie se află în Careia, lângă conacul mănăstirii Simonospetra, sub a căreia stăpânire se și afla”⁹.

Darul preoției avea să-l primească un an mai târziu, în 1893: „În anul 1893, mai 6, cu darul lui Dumnezeu și al Maicii Domnului și cu voința p. superior Ghedeon Ploieșteanu, m-a hirotonisit preot P.S.S. Nil, în biserica catedrală a chinoviului nostru român Prodromu din Sfântul Munte Athos în ziua de Înălțarea Domnului, fiind și pomenirea Sfântului și Dreptului mult răbdătorului Iov, ziua joi”¹⁰.

O primă informație oficială despre părintele Antipa Dinescu apare la 3 martie 1899, în *Tabelul monahilor prodromiți*, la poziția a 13-a, acolo unde, alături de numele său, apărea și titlul de „ieroschimonah”¹¹. Un an mai târziu, la 18 aprilie 1900, părintele Antipa semna, al treilea la rând, în urma ieromonahilor Ghedeon (superiorul de atunci) și Gherontie, un memoriu trimis de schit Ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice, dr. Constantin Istrate. Mai apoi, la data de 9 mai a aceluiași an, părintele Antipa Dinescu devenea al șaselea superior al Schitului Românesc Prodromu, ales fiind în unanimitate datorită competenței și a verticalității sale duhovnicești.

În primul an al stăreției sale, la 6 iunie, superiorul Antipa răspundea printr-o scrisoare unei epistole patriarhale trimise prin Mănăstirea Marea Lavră, prin care se ordona schitului să înceteze lucrările de construcții de la metohul deținut în insula

⁷ Vezi *Sfântul Munte al Athonului*, București, 1939: „De mare renume s-a bucurat în Sfântul Munte și monahul Nectarie (1898), originar din Huși, fost cântăreț la schitul românesc Prodromu. Talentul și meșteșugul său muzical era cunoscut în tot Sfântul Munte. Știind perfect grecește, era chemat la toate hramurile mănăstirilor mari, cu privegheri solemne, de toată noaptea. Liturghiile cele strălucite erau cântate de protopsaltul Nectarie”.

⁸ Vezi mărturia arhimandritului Hrisostom Postolache, starețul Schitului Bucium, *op. cit.*

⁹ Vezi „Ieroschimonahul Antipa Dinescu. Amintiri și însemnări despre sine. Închinovierea prodromită, hirotoniile întru diacon și preot” (1892).

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Și anul acesta este unul trist pentru ieroschimonahul, de acum, prodromit Antipa Dinescu (vezi „Însemnări de familie”): „În anul 1899, noiembrie 15, ziua luni, seara ora 7 ½, a încetat din viață, fericita întru pomenire, neuitata mea mamă Safta G. Dinescu, în etate aproximativ maximum 62 de ani, ...Miercuri, 17 noiembrie, fu înmormântată la Cimitirul Sf. Gheorghe din comuna Slănic, alături cu grilajul iubiților mei tată și frate...”.

Thassos. Antipa Dinescu argumenta, însă, necesitatea continuării lucrărilor de construcție a unui edificiu aproape de metoc, de nevoia adăpostirii personalului și de așezarea morii de piatră, astfel încât, conform părerii sale, lucrarea nu putea decât să fie dusă la bun sfârșit¹².

Între timp, Antipa Dinescu se interesa nu numai de schitul unde era superior, dar și în general de starea călugărilor români athoniți, ba chiar și de aceea a unor călugări ortodocși de prin Albania. În acest sens, el cerea stăruitor sprijinul guvernului român¹³, precum și trimiterea unui demnitar român la Athos, care să constate situația monahilor români la fața locului.

Câteva luni mai târziu, la 14 octombrie a aceluiași an¹⁴, ieromonahul informa Ministerul Afacerilor Externe de vizita la schit a 16 ofițeri greci, conduși de vice-amiralul Petru (veniți călări de la Marea Lavră), cărora le făcuse o frumoasă primire. Calitățile duhovnicului român nu au trecut neobservate. Astfel, la 21 martie 1901, Ministrul României la Constantinopol, Ghica Brigadier, îl informa pe primul ministru D. A. Sturdza că starețul Antipa Dinescu obținuse, din partea Mănăstirii Marea Lavră, dreptul de a purta, în timpul slujbelor bisericești, conform uzanțelor mănăstirești de la Muntele Athos, mantie, cârjă arhierască, cruce și bederniță¹⁵, ministrul felicitându-l mai apoi pe ieromonah pentru cinstea și prețuirea de care se bucura.

Într-o scrisoare datată 8 ianuarie 1902, Antipa apărea și cu o nouă calitate, aceea de președinte al *Societății coloniei monahilor români din Muntele Athos*¹⁶. Cu acea ocazie, el cerea Ministrului român al Cultelor și Instrucțiunii Publice ajutor pentru reconstruirea bisericii chiliei românești cu hramul „Sfinții Teodori” de pe moșia Mănăstirii Cutlumuș, comunitatea celor 12 monahi români de acolo neputând face față cheltuielilor. Superiorul acesteia, monahul Ioachim Bărcănescu, era recomandat în scrisoare ca un sprijinitor al idealului național românesc în Orient¹⁷.

Într-o altă scrisoare, datată noiembrie 1903¹⁸, superiorul Antipa se adresa Ministrului României la Constantinopol, protestând împotriva a ceea ce considera ca fiind un abuz al vameșilor din insula Thassos, care confiscaseră unelte de pescuit ale unui monah român ce intenționa să pescuiască pentru călugării de la metoc¹⁹.

¹² Vezi Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *op. cit.*, I, nr. 86, p. 369-370.

¹³ *Ibidem*, nr. 101, p. 390-391. La 21 aprilie 1901, ieromonahul Antipa îl informa pe ministrul Afacerilor Străine, D. A. Sturdza, că a intervenit pe lângă fostul patriarh Ioachim al III-lea pentru a-i sprijini pe monahii români (Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Școli și biserici românești din Peninsula Balcanică*, București, 2004, vol. I, 21 aprilie 1901, nr. 43).

¹⁴ Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Schituri și chilii românești*, nr. 107, p. 402-403.

¹⁵ *Ibidem*, nr. 95, p. 382-384.

¹⁶ S-ar putea ca ea să fi fost înființată recent, dacă socotim că scrisoarea în cauză e prima expediată de *Societate*. Vichentie Nechifor dă ca dată de înființare a *Societății Coloniei* anul 1906 (*Vigla. Ctitorii și așezăminte românești în Sfântul Munte*, Timișoara, 2015, p. 121).

¹⁷ Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *op. cit.*, p. 407-408.

¹⁸ *Ibidem*, nr. 115, p. 412.

¹⁹ La 12 aprilie 1904, Antipa reclama Ministrului Afacerilor Străine, I. C. Brătianu, pe locuitorii din Potamia, care interziceau preotului român să slujească în limba română (Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Școli și biserici*, nr. 49, p. 183).

La 11 martie 1904, superiorul se adresa și ministrului Cultelor, Spiru Haret, informându-l că doi macedoneni învățau, în acea perioadă, cântările bisericești în dialectul vorbit în zona Ghevghelia. Schitul se implicase, se vede, în activitatea câtorva parohii din comunele amintitului județ și, drept urmare, de găzduirea în schit se bucurase și un monah pe nume Christu Gaju care, în perioada 1900-1901, învățase acolo limbajul și cântările bisericești²⁰.

La 12 aprilie a aceluiași an, monahul Antipa îi scria lui I. C. Brătianu, ministru *ad interim* al Afacerilor Externe, protestând împotriva faptului că locuitorii din insula Thasos interziceau preotului român să mai officieze slujba în limba română, deși biserica de acolo fusese reconstruită de monahi români²¹.

Prin luna iunie a anului 1904 sau poate mai devreme, Antipa efectuase chiar o călătorie în Macedonia, pentru a-i instrui și a-i încuraja pe localnici să officieze slujbele în limba română²², guvernul român apreciind, se pare, în mod deosebit activitatea multilaterală a ieromonahului Antipa.

La 12 mai 1905, ieromonahul Antipa adresa Ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice, Mihai Vlădescu, un memoriu privind organizarea Sfântului Munte și situația monahilor români athoniți²³. O lună mai târziu, la 12 iunie, ieromonahul trimitea ministrului român la Constantinopol, Alexandru Lahovary, o scrisoare, recomandându-l călduros pe Ahmet Rami Bey, vice-guvernatorul Muntelui Athos, aflat la Constantinopol, ca un susținător - în ultimii doi ani de zile - al intereselor monahilor români, adresând totodată rugămintea ca acela să fie primit în audiență²⁴.

La 26 iunie a aceluiași an, Antipa îi scria din nou ministrului Lahovary, informându-l de cumpărarea unei chilii (Mănăstioara), cu hramul „Sfântul Nicolae” (Iuftadica), pe moșia mănăstirii Vatoped, de către doi călugări, pe nume Calist și Veniamin, retrași de la Prodromu, chilie care avea două paraclise - Sfântul Nicolae și Sfântul Gheorghe²⁵.

La 1 septembrie 1905, printr-un memoriu trimis în numele *Coloniei monahilor români de la Muntele Athos*, superiorul Schitului Prodromu, Antipa ieromonahul informa guvernul român referitor la istoricul înființării *Coloniei* și la proprietățile deținute de aceasta²⁶.

La 2 noiembrie 1905, ieromonahul Antipa îi trimitea ministrului României la Constantinopol, Alexandru M. Lahovary, un alt memoriu, informându-l asupra dezastrului provocat de cutremurul din noaptea de 26 spre 27 octombrie, solicitând

²⁰ Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Schituri și chilii românești*, nr. 116, p. 413.

²¹ *Ibidem*, nr. 118, p. 415.

²² *Ibidem*, nr. 119, p. 415-416.

²³ *Ibidem*, p. 422-430. În memoriu, Dinescu menționează că, în acel an, la Muntele Athos se nevoiau 586 de monahi români, alături de 3280 de greci, 4896 de ruși, 370 de bulgari, 25 de sârbi, 51 de georgieni și 20 de albanezi.

²⁴ *Ibidem*, nr. 127, p. 431-432.

²⁵ *Ibidem*, nr. 130, p. 434-437.

²⁶ *Ibidem*, nr. 134, p. 445-453. Colonia grupa nouă chilii și nouă colibe, precum și câteva colibe fără biserică.

în acest sens un arhitect pentru a vedea la fața locului stricăciunile²⁷ și sumele necesare reparației lăcașurilor de închinăciune de la Prodromu, Lacu și Cucuvinu.

În următorul an, la 6 septembrie, Antipa Dinescu, președintele *Societății coloniei monahilor români de la Athos*, îl informa pe ministrul României la Constantinopol, Ion Papiniu, despre sărbătorirea, la 12 iulie, a icoanei Maicii Domnului de la Prodromu²⁸ și despre întrunirea membrilor *Societății* de a doua zi. La 12 noiembrie 1906, Antipa Dinescu îi scria Ministrului Cultelor despre retragerea chiliilor Catafighi (cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul”, superior fiind acolo Ilarion Mârza) și „Sfântul Profet Ilie” (avându-l ca superior pe schimonahul Spiridon Dașchievici) din *Comunitatea fraților români* și de primirea lor în *Societatea Coloniei Monahilor Români*²⁹.

Între monahii români existau, însă, și disensiuni. Astfel, la 20 martie 1910, într-o scrisoare adresată Mitropolitului Ungrovlahiei, monahul Ion Enache îl acuza pe Antipa că nu-i pomenea la slujbe pe membrii Casei Regale și pe cei ai Sfântului Sinod, că primea în schit tineri fără stagiul militar satisfăcut și că accepta acolo doar transilvăneni³⁰. La 15 iunie, într-un memoriu către Spiru Haret semnat de el și de alți 58 de monahi prodromiți, Antipa Dinescu nega acuzațiile și cerea o anchetă³¹.

La 1 septembrie 1910, Antipa Dinescu, președinte al *Societății Coloniei Monahilor Români din Sfântul Munte* cerea, printr-un memoriu, ministrului Cultelor ajutor material pentru Chilia Sfântul Gheorghe Colciu, membră a *Societății*, avariata de ploile abundente.

Tot în ceea ce privește neînțelegerile din schit, menționăm raportul superiorului Antipa, datat 24 mai 1912 și expediat consulului general la Salonic, Spiru Constantinescu, în care explică cauzele excluderii din schit a schimonahului Pangratie Ștefănescu, care avea o conduită incompatibilă cu calitatea de monah³².

²⁷ „S-au ruinat bisericile și casele de la Prodromu (unde după cutremur era o ruină fiind distruse și mobilele din arhondaric și din camere), de la Lavra și de la Ivir, pagube suferind și schitul Lacu”. Vezi *ibidem*, p. 454-456. Despre stricăciuni, vezi și *Schitul românesc Prodromu...*, p. 32 și 38. La 9 decembrie, Ministerul Afacerilor Străine îi comunica lui Alexandru Lahovary că aprobase cererea călugărilor prodromiți, recomandând trimiterea unui arhitect. Vezi și Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Schituri și chilii românești...*, nr. 139, p. 457-458. La 26 martie 1906, monahii prodromiți (semna superiorul Antipa și alți patru călugări) cereau din nou un arhitect care să facă planul unei noi biserici, în locul celei vechi, avariata la cutremur. Statul român alocase pentru acest proiect suma de 48.300 de lei. Vezi *ibidem*, nr. 153, p. 486-487.

²⁸ Referitor la această icoană, vezi *Schitul românesc Prodromu...*, p. 50-53.

²⁹ Vezi Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *op. cit.*, nr. 146, p. 471-475.

³⁰ *Ibidem*, nr. 158, p. 524-526.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*, partea a II-a, nr. 164, p. 532-533. Tot legat de comportamentul lui Pangratie, ministrul Cultelor (în guvernul Petre Carp), Constantin Arion, îl informa pe regele Carol I de cauzele îndepărtării acestuia din schit (se pare că era agresiv). Vezi *ibidem*, nr. 168, p. 537-538. Tot din aceeași dată este și scrisoarea pe care Antipa o trimite starețului Mănăstirii Cheia, Grigore Georgescu, care se interesa de unele disensiuni dintre monahii munteni și moldoveni, pe de o parte, și cei transilvăneni, pe de altă parte. Dinescu îi scrie că disensiunile apăruseră cu 20 de ani în urmă. Vezi articolul lui Gheorghe Vasilescu, cu titlul „Știri de la Athos în câteva scrisori către arhimandritul

La 25 septembrie 1912, superiorul și monahii prodromiți îl roagă pe ministrul României la Constantinopol să intervină pentru ca aceștia să-și poată desfășura, fără obstacole, activitatea de la biserica metocului din Potamia³³. Arhimandritul Antipa Dinescu trimitea la 12 decembrie același an primului ministru Titu Maiorescu un memoriu, făcând un scurt istoric al Sfântului Munte, în care evidenția sprijinul românilor și solicita susținerea drepturilor acestora³⁴.

În iunie 1913, Antipa înainta un nou memoriu, de data aceasta în limbile română și greacă, premierilor Titu Maiorescu și Eleftherios Venizelos, în care relua cererea sa ca Schitul Prodromu să fie ridicat la rang de mănăstire, cu reprezentant în Sfânta Chinotită. Superiorul Antipa nu uita nici de metocul din Potamia, adresând în acest sens guvernatorului din Thassos, la 18 iulie 1913, cererea de a se permite oficierea, la metoc, a slujbelor religioase în limba română³⁵.

La 22 decembrie 1914, Antipa, împreună cu 22 de monahi, la acea dată deja izgoniți din schit, îi scriau secretarului Ministerului Afacerilor Străine, C. Conțescu, despre situația precară în care se găseau, lipsiți fiind de cele necesare traiului³⁶. Devenit superior la Prodromu, părintele Antipa Dinescu rămăsese, așadar, în această cinste mai bine de 14 ani (vezi până la 4 septembrie 1914, după cum am amintit deja la începutul studiului nostru), perioadă în care numărul monahilor ce se nevoiau la schit trecuse, conform unor surse, de 100 de călugări. Creșterea atât de evidentă a numărului de viețuitori la Schitul Prodromu se pare că se datora chiar „duhovnicului ales, preot iubitor de cele sfinte, călugăr cu bun chip, stareț și părinte cu mulți fii sufletești”³⁷. Nu știm exact motivul, dar cel mai probabil iscusința sa de duhovnic i-a îndreptat mai apoi pașii spre Schitul Darvari din București, metoc la Schitului Prodromu unde a fost numit chiar superior³⁸.

La 28 februarie 1915, Antipa, insistând încă să semneze în calitate de superior al schitului Prodromu, se adresa *Legăției Române din Atena*, căreia îi solicita ajutorul pentru revenirea sa și a celorlalți călugări în Athos³⁹. La 19 februarie 1915, consulul general al României la Salonic, G. C. Ionescu, adresa un raport Ministerului Afacerilor Străine în legătură cu situația de la schitul Prodromu și despre înlăturarea cu forța a lui Antipa Dinescu, pe care o socotea ilegală⁴⁰.

La 2 martie 1915, monahii de la Prodromu (semnează un număr de 19) îi scriu ministrului Afacerilor Străine, Emanoil Porumbaru (ministru în guvernul condus de Ion. I. C. Brătianu) că, odată cu îndepărtarea lui Antipa, monahii de la

Grigore Georgescu, starețul mănăstirii Cheia din Prahova”, în *Românii și Muntele Athos*, vol. II, p. 307-316. Vezi mai ales p. 313-314.

³³ Vezi Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *op. cit.*, nr. 167, p. 535-537.

³⁴ *Ibidem*, nr. 171, p. 541-544.

³⁵ *Ibidem*, nr. 176, p. 560.

³⁶ *Ibidem*, nr. 189, p. 578-580.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ Pr. Vichentie Nechifor, *Vigla. Ctitorii și așezăminte românești în Sfântul Munte*, Timișoara, 2015.

³⁹ Vezi Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *op. cit.*, 192, p. 585-587.

⁴⁰ Vezi Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Școli și biserici românești*, vol. I, nr. 103, p. 292-297.

Marea Lavră vor să ia în stăpânire schitul românesc⁴¹. Aceeași opinie o împărtășea, se pare, și David Bentu, împreună cu Simeon Ciomandra, iconomul schitului Darvari, care, tot în 1915, se adresau la rândul lor ministrului Cultelor pe această temă⁴². În plus, așa cum scria monahul David Bentu, Antipa atenționa că noua conducere a schitului înstrăinase o serie de bunuri ce-i aparțineau. Antipa ajungea la 24 septembrie 1915 la o înțelegere cu monahii Antonie și Grighentie, întru restabilirea ordinii la schit⁴³, iar la data de 16 mai 1916, semnând tot ca superior al schitului, se adresa ministrului Cultelor I. G. Duca, cerându-i să ia măsuri pentru a preîntâmpina înstrăinarea averii schitului și a metocului din Thassos de către călugării răzvrătiți, în frunte cu un monah pe nume Cornilie. Cu acea ocazie, el anexa și o listă a celor mai importante odore și obiecte bisericești aflate în mâinile răzvrătiților⁴⁴.

La 29 martie 1917, consulul general al României la Salonic îi scria, la rândul său, Ministrului României la Atena despre acceptarea, în Schitul Prodrumu, a călugărilor alungați cu doi ani și jumătate în urmă (vezi Antipa Dinescu și alți 22 de monahi). Ajutorul venise din partea unui sublocotenent rus pe nume Ditch⁴⁵. La acea dată însă, Antipa se afla încă în România, de unde nu se mai putea întoarce din cauza războiului. Doi ani mai târziu, la 26 martie 1919, arhimandritul Antipa avea să reclame amestecul monahilor lavrioți în conflictul din schitul Prodrumu, după revenirea acolo a călugărilor răzvrătiți⁴⁶.

La 7 ianuarie 1922, aflați încă în țară, prodromiții (vezi fostul stareț Antipa și protosinghelul Simeon Ciomandra) semnav un proces verbal cu reprezentanții Ministerului Cultelor și ai Mitropoliei Ungrovlahiei privitor la evoluția schitului⁴⁷. Anii au trecut și, prin 1936, 15 călugări de la Muntele Athos, în frunte cu Antipa Dinescu de la Schitul Prodrumu, cereau sprijinul Legației Române de la Atena ca să fie liberi a-și aduce produsele cumpărate în România și aflate la Careia (de acum deteriorate) și să primească bani (respinși de autorități)⁴⁸.

⁴¹ Vezi Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Schituri și chilii românești*, nr. 193, p. 587-588.

⁴² *Ibidem*, nr. 197, p. 591-592.

⁴³ *Ibidem*, nr. 194, p. 588-589.

⁴⁴ *Ibidem*, nr. 200, p. 594-597.

⁴⁵ Vezi Petronel Zahariuc, *Muntele Athos și Marea Unire*, în *AȘUI*, tom LXIV / 2018, număr special: *Marea Unire a românilor (1918) - Istorie și actualitate*, ed. de Petronel Zahariuc, Adrian-Bogdan Ceobanu, Adrian Vițalaru, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2018, p. 214, nota 28: „Ofițerul rus s-a implicat și în apărarea călugărilor români din Muntele Athos, așa cum arată consulul G. C. Ionescu într-o scrisoare trimisă Ministerului de Externe: «Je mentionne encore que lieutenant Ditch, qui reste au Mont Athos, continuera à s'occuper des affaires de nos couvents, les défendant contre l'administration des moines grecs, qui leur faisaient beaucoup des difficultés»” (AMAE, Problema 71/917, f. 10 r.)”.

⁴⁶ Vezi Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *op. cit.*, nr. 221, p. 617-619.

⁴⁷ *Ibidem*, nr. 239, p. 638-641. La 1 decembrie 1922, mitropolitul României propunea Ministrului Afacerilor Străine, I. Gh. Duca, aducerea în țară a celor patru monahi care determinaseră schimbarea a cinci superiori ai schitului (Antipa, Ioasaf, Iacov, Pimen și Hrisostom). Vezi Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Școli și biserici*, vol. I, nr. 120, p. 343-344.

⁴⁸ Vezi Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Schituri și chilii românești*, nr. 382, p. 846-847.

Ne oprim aici cu enumerarea unor evenimente mai importate din viața și activitatea superiorului Antipa Dinescu, cu mențiunea că acțiunile susținute ale monahului și mai apoi ale superiorului de la Prodromu, în direcția promovării intereselor românești la Sfântul Munte Athos și în zona mai largă a Balcanilor, nu au trecut neobservate. Astfel, presa grecească a vremii atrăgea vehement atenția asupra activităților desfășurate de ieromonahul român, publicând cronici cuprinzătoare, cum au fost cele semnate de monahul aghiorit Arsenie Kotteas, de fapt un memoriu amănunțit adresat prim-ministrului Greciei și miniștrilor de Externe și Interne de la acea vreme, cu argumente referitoare la „dovedita și binecunoscuta, din punct de vedere istoric, propagandă românească” și în special asupra activității desfășurate în acest sens de monahul Antipa Dinescu, respectiv: trimiterea, în diferite zone din Balcani, a unor cărți de cult în limba română, cu scopul înlocuirii limbii grecești în comunitățile ortodoxe de acolo, în paralel cu instruirea preoților din acele comunități în limba română; cumpărarea de către monahii români de la Athos a unor chili deținute până atunci de monahi greci; obligarea monahilor români de la Athos de a-i pomeni la slujbe pe regele României⁴⁹, respectiv pe înțâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, în detrimentul Patriarhului Ecumenic de la Constantinopol; înființarea, la Athos, a unei societăți „secrete” având titulatura *Societatea Coloniei Monahilor Români*; încercarea de ridicare a Schitului Prodromu la rangul de mare mănăstire etc.⁵⁰.

Despre evoluția ulterioară a lui Antipa Dinescu știm puține lucruri. Un timp, între 1920-1924, aflăm că a fost stareț la mănăstirea Căldărușani de lângă

⁴⁹ Vezi Petronel Zahariuc, *op. cit.*, p. 214: „După câștigarea independenței de stat și după proclamarea regatului, România a început să fie din ce în ce mai puternică în Balcani, iar Muntele Athos, ca nod al multor întâlniri și interese bisericești, culturale și etnice, nu putea fi ocolit de autoritățile laice și ecleslastice ale regatului român”.

⁵⁰ „Αἱ ξέναι προπαγάνδαι καὶ τοὺς Ἁγίους Ὅρους. Εντατικαὶ καταχθόνιοι ἐνέργειαι αὐτῶν πρὸς ἀπόκτησιν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων. Πὼς τα ἐνισχύει το Κράτος καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία. Ποίος ὁ οργανωτὴς τῆς Προσυνόδου τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Το ἀποκαλυπτικὸν υπόμνημα τοῦ ἀγχιόριτου μοναχοῦ κ. Ἀρσενίου Κοττέα εἰς τὸν Πρωθυπουργόν καὶ τὸν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν” [„Propaganda străină și Sfântul Munte Athos. Acțiuni infernale neobosite ale acesteia spre obținerea de drepturi suverane. Cum întărește Statul și Biserica Greciei această propagandă. Cine este organizatorul Prosinodului Sfântului Munte Athos? Memoriul demascator adresat de monahul aghiorit Arsenie Kotteas Prim-Ministrului și miniștrilor de Externe”, ziarul „Σκριπ, ημερησίως πολιτικὴ καὶ τῶν ἐιδήσεων”, [„Scrip, gazetă de politică și știri”], editat la Atena, nr. 10112 din 11 iunie 1930, p. 1; nr. 10113 din 12 iunie 1930, p. 1; nr. 10114 din 13 iunie 1930, p. 1; nr. 10115 din 14 iunie 1930, p. 1-2; nr. 10116 din 15 iunie 1930, p. 1-2; nr. 10117 din 16 iunie 1930, p. 1 și nr. 10118 din 17 iunie 1930, p. 1. Vezi, de asemenea, Petronel Zahariuc, *op. cit.*, p. 214: „Treptat, au început să se audă din ce în ce mai multe voci, cu autoritate politică și bisericească, care au început să caute o modalitate prin care românii să obțină o mănăstire la Muntele Athos, fie prin ridicarea la acest statut a schitului Prodromul, pacificat după 1900, prin înscăunarea în stăreție a ieromonahului prahovean Antipa Dinescu, fie prin cedarea sau cumpărarea mănăstirii Cutlumuș, vechea lavră a Țării Românești, sau a mănăstirii Caracalul11, care ajunsese în mare sărăcie. Așteptările și ambițiile românești privitoare la Muntele Athos au crescut în intensitate în vremea războaielor balcanice, când pe lista posibilelor «cumpărături» s-a adăugat și mănăstirea Zograf, vechea lavră moldovenească, în urma înfrângerii Bulgariei în cel de-al doilea război balcanic”.

București, al 42-lea la rând. Acolo s-ar fi nevoit nu mai puțin de 20 de ani, povățuind obștea monahală „cu o rară pricepere”. Pe lângă buna chivernisire, părintele Antipa devenise acolo un „mare duhovnic al călugărilor și al mirenilor, căutat și prețuit de toți”⁵¹. Spre sfârșitul vieții s-a întors, însă, în Athos, iar în 1940 îl aflăm nevoindu-se la mănăstirea grecească Stavronichita, la Chilia „Sfântul Ioan Botezătorul”, după cum rezultă dintr-o adresă a Ambasadei României la Atena având ca destinatar Ministerul Afacerilor Străine⁵², acolo unde a și trecut la cele veșnice, în anul 1942⁵³.

Dincolo de calitățile sale de duhovnic și de bun organizator și administrator al așezămintelor românești de la Athos, să mai amintim că numele acestuia a rămas înscris și în *Bibliografia Românească Modernă* (București, 1986), ca autor a două lucrări:

a) *Carte de mărturisire pentru tot creștinul*, scrisă de superiorul Mănăstirii (sic) românești Prodrumu (București, 1911, reeditată în cinci rânduri, ultima dată fără an de apariție), și

b) *Minunile Maicei Domnului*, editura *Prodromița*, București, 1906.

Deși nu apare în această bibliografie, superiorul Antipa Dinescu a mai publicat, totuși, și o lucrare intitulată *Istoria Sfântului Munte Athos*, tipărită la Ploiești, în anul 1891. De curând, un fragment din această ultimă lucrare a sa a fost publicat în volumul *Românii și Muntele Athos* (București, 2007, p. 54-66), sub titlul „Ctitori și ostenitori la Schitul Prodromul”, fragment aparținând lucrării sale intitulate *Fundarea schitului român Prodromul*, apărută la Ploiești în anul 1891 (p. 415-434). De asemenea, Antipa Dinescu a revăzut și îndreptat și o carte a monahului prodromit Zosima Pascal, cu titlul *Sfârșitul omului. Culese din Sfintele Scripturi și din scrierile Sfinților Părinți* (București, 1922). De asemenea, la

⁵¹ „Arhimandritul Antipa Dinescu, Schitul Prodrumu – Athos (1859-1942)”, mărturie a arhimandritului Hrisostom Postolache, starețul Schitului Bucium din Iași, fost ucenic, consemnată de V. Romanescu, în *Mitropolitul Atanasie Mironescu*, p. 199, și reluată în volumul cu titlul *Cuvioși din prima jumătate a secolului XX*, p. 543. Vezi, de asemenea, pr. dr. Florin Șerbănescu, *Valori ale Ortodoxiei românești. Mănăstirea Căldărușani*, vol. II: *Anexe documentare. Lista stareților mănăstirii*, București, Editura Basilica, 2019, p. 14.

⁵² Vezi Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Schituri și chilii românești*, nr. 396, p. 866-867 și nr. 399, p. 870. Vezi, de asemenea, ziarul „Calea mântuirii”, anul XIX, serie nouă, nr. 24 (991) din 9 iunie 2019: „În Sfântul Munte, părintele Arsenie I-a avut ca duhovnic pe bătrânul ieromonah Antipa Dinescu, fost egumen al Schitului Românesc Prodrumu, fost stareț al Mănăstirii Căldărușani și viețuitor la chilia Sfântul Ioan Botezătorul, aflat în apropierea mănăstirilor Stavronichita și Pantocrator”. Informația este preluată de autorul articolului de la Adrian Nicolae Petcu, „Părintele Arsenie Boca (o biografie documentară)”, în vol. *Cuviosul Părintele nostru Arsenie de la Sămbăta de Sus și Prislop*, Sibiu, Editura Andreiană, 2018, p. 47-48.

⁵³ Vezi *Prodromița*, p. 83. Vezi, de asemenea, „Arhimandritul Antipa Dinescu, Schitul Prodrumu – Athos (1859-1942)”, mărturie a arhimandritului Hrisostom Postolache, starețul Schitului Bucium din Iași, fost ucenic, consemnată de V. Romanescu, în *op. cit.*, p. 199 și consemnată în capitolul cu titlul „Cuvioși din prima jumătate a secolului XX”, p. 543: „Retrăgându-se din nou în Athos, s-a nevoit 8 ani împreună cu ucenicul său, într-o chilie pe malul mării, ajungând duhovnic vestit în tot muntele. Săvârșindu-și călătoria, în anul 1942 și-a dat sufletul în mâinile Domnului și a fost îngropat acolo, lângă mare”. Vezi și Petronel Zahariuc, *op. cit.*, p. 216.

întoarcerea sa de la *Sfântul Munte*, părintele Arsenie Boca avea să publice *Filocalia de la Sfântul Munte*, de fapt o lucrare scrisă conform originalului redactat de starețul Antipa Dinescu de la Schitul Românesc Prodromu, după cum ne informează o mențiune pe ultima pagină⁵⁴.

Încheiem aici studiul de față, cu mențiunea că ne-am fi dorit să cercetăm mai în amănunt viața și activitatea superiorului Antipa Dinescu, în special în baza unor documente existente în Arhiva Patriarhiei Române. Schitul Prodromu nu se află, însă, sub jurisdicția canonică a Patriarhiei Române, iar legislația în vigoare ne-a privat de această oportunitate (vezi adresă 2 mai 2022). Constatăm, totuși, că schitul îl socotește pe Antipa Dinescu printre cele mai importante personalități duhovnicești pe care le-a dat obștea de acolo, un „*econom cinstit*” care a rânduit toate metoacele și dependențele schitului, chiar ca pe un om cu viață sfântă care a avut parte de multe încercări⁵⁵.

⁵⁴ „Manuscrisul acesta numără 382 de pagini „împodobite de scrisul curat, mărunț și inconfundabil al Sfinției Sale, având și câteva însemnări ulterioare în creion, pe margine. Manuscrisul poartă la început și la sfârșit două peceti în limba greacă ale conducerii Sfântului Munte, fără de care acest manuscris nu ar fi putut ajunge în țară, precum și trei ștampile ale Sfintei Mănăstiri de la Sâmbăta de Sus”. Vezi ziarul „Calea mântuirii”, anul XIX, serie nouă, nr. 24 (991), 9 iunie 2019, informație preluată de redactorul articolului de la Adrian Nicolae Petcu, *Părintele Arsenie Boca (o biografie documentară)*, în vol. *Cuviosul Părintele nostru Arsenie de la Sâmbăta de Sus și Prislop*, p. 47-48.

⁵⁵ *Ibidem*.

ABREVIERI

<i>AARMSI</i>	= Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice
<i>AARMSL</i>	= Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Literare
<i>AARPAD</i>	= „Analele Academiei Române”, seria II, București, 1879-1916
<i>AA.SS.</i>	= <i>Acta Sanctorum</i> , ed. Bollandisti, III ^a ediție, Parigi 1863-1870
<i>AB</i>	= Arhivele Basarabiei
<i>ACNSAS</i>	= Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității
<i>AE</i>	= L'Année Epigraphique, Paris
<i>AIR</i>	= Arhiva Istorică a României
<i>AIAC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj
<i>AIIAI</i>	= Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, Iași
<i>AIIC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie Cluj
<i>AIINC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie Națională, Cluj
<i>AIIX</i>	= Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, Iași
<i>ALIL</i>	= Anuarul de Lingvistică și Istorie Literară, Iași
<i>ALMA</i>	= <i>Archivum Latinitatis Medii Aevi</i> . Genève.
<i>AM</i>	= Arheologia Moldovei, Iași
<i>AMAE</i>	= Arhiva Ministerului Afacerilor Externe
<i>AmAnthr</i>	= American Anthropologist, New Series, Published by Wiley on behalf of the American Anthropological Association
<i>AMM</i>	= Acta Moldaviae Meridionalis, Vaslui
<i>AMMB</i>	= Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași
<i>AMN</i>	= Acta Musei Napocensis
<i>AMR</i>	= Arhivele Militare Române
<i>AMS</i>	= Anuarul Muzeului din Suceava
<i>ANB</i>	= Arhivele Naționale, București
<i>ANC</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Județean Cluj
<i>ANSMB</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Municipiului București
<i>ANG</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Județean Galați
<i>ANI</i>	= Arhivele Naționale, Iași
<i>ANIC</i>	= Arhivele Naționale Istorice Centrale
<i>ANR-Cluj</i>	= Arhivele Naționale, Cluj-Napoca
<i>ANR-Sibiu</i>	= Arhivele Naționale, Sibiu
<i>ANRM</i>	= Arhivele Naționale ale Republicii Moldova, Chișinău
<i>ANRW</i>	= Aufstieg und Niedergang der römischen Welt, Berlin-New York
<i>ANSMB</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Municipiului București
<i>ANV</i>	= Arhivele Naționale, Vaslui
<i>AO</i>	= Arhivele Olteniei
<i>AP</i>	= Analele Putnei
<i>APH</i>	= Acta Poloniae Historica, Varșovia
<i>AqLeg</i>	= <i>Aquila Legionis. Cuadernos de Estudios sobre el Ejército Romano</i> , Salamanca
<i>AR</i>	= Arhiva Românească
<i>ArchM</i>	= Archiva Moldaviae, Iași
<i>ArhGen</i>	= Arhiva Genealogică
<i>„Arhiva”</i>	= „Arhiva”. Organul Societății Științifice și Literare, Iași
<i>ArhMold</i>	= Arheologia Moldovei

ASRR	= Arhiva Societății Române de Radiodifuziune
AȘUI	= Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
ATS	= Ancient Textile Series, Oxbow Books, Oxford și Oakville
AUAIC	= Arhiva Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
AUB	= Analele Universității „București”
BA	= <i>Biblioteca Ambrosiana</i> , Roma, Città Nuova Editrice
BAR	= Biblioteca Academiei Române
BArchB	= Bundesarchiv Berlin
BAR int. ser.	= British Archaeological Reports, International Series
BBRF	= Buletinul Bibliotecii Române din Freiburg
BCIR	= Buletinul Comisiei Istorice a României
BCMI	= Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice
BCU-Iași	= Biblioteca Centrală Universitară, Iași
BE	= Bulletin Epigraphique
BF	= Byzantinische Forschungen, Amsterdam
BJ	= Bonner Jahrbücher, Bonn
BMI	= Buletinul Monumentelor Istorice
BMIM	= București. Materiale de istorie și muzeografie
BNB	= Biblioteca Națională București
BNJ	= Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher
BOR	= Biserica Ortodoxă Română
BS	= Balkan Studies
BSNR	= Buletinul Societății Numismatice Române
ByzSlav	= Byzantinoslavica
CA	= Cercetări arheologice
CAI	= Caiete de Antropologie Istorică
CartNova	= <i>La ciudad de Carthago Nova 3: La documentación epigráfica</i> , Murcia
CB	= Cahiers balkaniques
CBI	= <i>Der römische Weihebezirk von Osterburken. Corpus des griechischen und lateinischer Beneficiärer – Inschriften des Römischen Reiches</i> , Stuttgart
CC	= Codrul Cosminului, Suceava (ambele serii)
CCAR	= Cronica cercetărilor arheologice din România, CIMEC, București
CCh	= <i>Corpus Christianorum</i> , Turnhout
CChSG	= <i>Corpus Christianorum. Series Graeca</i>
CCSL	= <i>Corpus Christianorum Series Latina</i> , Turnhout, Brepols
CDM	= <i>Catalogul documentelor moldovenești din Arhivele Centrale de Stat</i> , București, vol. I-V; supl. I.
CDȚR	= <i>Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului</i> , București, vol. II-VIII, 1974-2006
Chiron	= Chiron: Mitteilungen der Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts, 1971
CI	= Cercetări istorice (ambele serii)
CIL	= <i>Corpus Inscriptionum Latinarum</i> , Berlin
CL	= Cercetări literare
CLRE	= <i>Consuls of the Later Roman Empire</i> , eds. R. S. Bagnall, A. Cameron, S. R. Schwartz, K. A. Worp, Atlanta, 1987
CN	= Cercetări Numismatice
CNA	= Cronica Numismatică și Arheologică, București
CSCO	= <i>Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium</i> , Louvain
CSEA	= <i>Corpus Scriptorum Ecclesiae Aquileiensis</i> , Roma, Città Nuova Editrice
CSEL	= <i>Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum</i> , Wien, De Gruyter
CSPAMI	= Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Centrale, Pitești
CT	= Columna lui Traian, București

<i>CTh</i>	= <i>Codex Theodosianus</i> . Theodosiani, Libri XVI cum constitutionibus Sirmondianis, I, edidit adsumpto apparatu P. Kruegeri, Th. Mommsen, Hildesheim, 1970-1971
<i>Cv.L</i>	= Convorbiri literare (ambele serii)
„ <i>Dacia</i> ”, <i>N.S.</i>	= Dacia. Nouvelle Série, Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, București
<i>DGAS</i>	= Direcția Generală a Arhivelor Statului
<i>DI</i>	= Diplomatarium Italicum
<i>DIR</i>	= <i>Documente privind istoria României</i>
<i>DIRRI</i>	= <i>Documente privind Istoria României. Războiul pentru Independență</i>
<i>DOP</i>	= Dumbarton Oaks Papers
<i>DTN</i>	= <i>Din trecutul nostru</i> , Chișinău
<i>DRH</i>	= <i>Documenta Romaniae Historica</i>
<i>EB</i>	= Études Balkaniques
<i>EBPB</i>	= Études byzantines et post-byzantines
<i>EDCS</i>	= <i>Epigraphik-Datenbank Clauss-Slaby</i> (http://www.manfredclauss.de/)
<i>EDR</i>	= <i>Epigraphic Database Roma</i> (http://www.edr-edr.it/default/index.php)
<i>EpigrAnat</i>	= Epigraphica Anatolica, Münster
<i>ERAsturias</i>	= F. Diego Santos, <i>Epigrafia Romana de Asturias</i> , Oviedo, 1959.
<i>EuGeSta</i>	= <i>Journal of Gender Studies in Antiquity</i>
<i>Gerión</i>	= Gerión. Revista de Historia Antigua, Madrid
<i>GB</i>	= Glasul Bisericii
<i>GCS</i>	= <i>Die Griechischen Christlichen Schriftsteller</i> , Leipzig, Hinrichs, 1897-1969
<i>GLK</i>	= <i>Grammatici Latini Keil</i>
<i>HEp</i>	= <i>Hispania Epigraphica</i> , Madrid
„ <i>Hierasus</i> ”	= <i>Hierasus</i> . Anuarul Muzeului Județean Botoșani, Botoșani
<i>HM</i>	= Heraldica Moldaviae, Chișinău
<i>HU</i>	= Historia Urbana, Sibiu
<i>HUI</i>	= Historia Universitatis Iassiensis, Iași
<i>IDR</i>	= <i>Inscripțiile din Dacia romană</i> , Bucurști-Paris
<i>IDRE</i>	= <i>Inscriptions de la Dacie romaine. Inscriptions externes concernant l'histoire de la Dacie</i> , I-II, Bucarest, 1996, 2000
<i>IGLN</i>	= <i>Inscriptions grecques et latines de Novae</i> , Bordeaux
<i>IGLR</i>	= <i>Inscripțiile grecești și latine din secolele IV-XIII descoperite în România</i> , București, 1976
<i>IILPecs</i>	= <i>Instrumenta Inscripta Latina. Das römische Leben im Spiegel der Kleininschriften</i> , Pecs, 1991
<i>ILAlg</i>	= <i>Inscriptions latines d'Algérie</i> , Paris
<i>ILB</i>	= <i>Inscriptiones Latinae in Bulgaria repertae. Inscriptiones inter Oescum et Iatrum repertae</i> , Sofia, 1989
<i>ILD</i>	= <i>Inscripții latine din Dacia</i> , București
<i>ILN</i>	= <i>Inscriptiones latines de Novae</i> , Poznan
<i>ILLPRON</i>	= <i>Inscriptionum Lapidarium Latinarum Provinciae Norici usque ad annum MCMLXXXIV repertarum indices</i> , Berlin, 1986
<i>ILS</i>	= <i>Inscriptiones Latinae Selectae</i> , 1892
<i>IMS</i>	= <i>Inscriptiones Moesiae Superioris</i> , Belgrad
<i>IN</i>	= „Ioan Neculce”. Buletinul Muzeului Municipal Iași
<i>ISM</i>	= <i>Inscripțiile din Scythia Minor grecești și latine</i> , București, vol. I-III, 1983-1999
<i>JGO</i>	= <i>Jahrbücher für Geschichte Osteuropas</i>
<i>JL</i>	= Junimea literară
<i>JRS</i>	= The Journal of Roman studies, London
<i>LR</i>	= Limba română
<i>Lupa</i>	= <i>Ubi Erat Lupa</i> (http://lupa.at/)
<i>MA</i>	= Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț

MCA	= Materiale și cercetări arheologice
MEF	= Moldova în epoca feudalismului, vol. I-XII, 1961-2012, Chișinău
MEFRA	= <i>Mélanges de l'École française de Rome: Antiquité</i> , Roma
MGH	= <i>Monumenta Germaniae Historica inde ab anno Christi quingentesimo usque ad annum millesimum et quingentesimum auspiciis societatis aperiendis fontibus rerum Germanicarum medii aevi</i> , Berlin 1877-
MI	= Magazin istoric, București
MIM	= Materiale de istorie și muzeografie
MM	= Mitropolia Moldovei
MMS	= Mitropolia Moldovei și Sucevei
MN	= Muzeul Național, București
MO	= Mitropolia Olteniei
MOF	= Monitorul Oficial al României
Navarro	= M. Navarro Caballero, <i>Perfectissima femina. Femmes de l'élite dans l'Hispanie romaine</i> , Bordeaux, 2017.
NBA	= <i>Nuova Biblioteca Agostiniana</i> , Roma, Institutum Patristicum Augustinianum
NDPAC	= <i>Nuovo Dizionario Patristico e di Antichità Cristiane</i> , I, A-E, 2e edizione, Marietti, 2006; III, P-Z, 2e edizione, Marietti, 2008
NEH	= Nouvelles études d'histoire
OI	= Opțiuni istoriografice, Iași
OPEL	= <i>Onomasticon provinciarum Europae latinarum</i> , vol. I-IV, Budapesta-Viena, 1994-2002
PG	= <i>Patrologiae cursus completus, Series Graeca</i> , ed. J.-P. Migne, Paris, 1886-1912
PIR	= <i>Prosopographia Imperii Romani. Saec. I.II.III</i> , editio altera, Berlin.
PLRE	= <i>Prosopography of the Later Roman Empire</i> , 3 vol., eds. A. H. M. Jones, J. R. Martindale, and J. Morris, Cambridge, 1971-1992
RA	= Revista arhivelor
RBAR	= Revista Bibliotecii Academiei Române, București
RC	= Revista catolică
RdI	= Revista de istorie
REByz	= Revue des Études Byzantines
RER	= Revue des études roumaines
RESEE	= Revue des études Sud-Est européennes
RGI	= Revista Generală a Învățământului
RHP	= <i>Die römischen Hilfstruppen in Pannonien während der Prinzipatszeit. I: Die Inschriften</i> , Viena
RHSEE	= Revue historique de Sud-Est européen
RI	= Revista istorică (ambele serii)
RIAF	= Revista pentru istorie, arheologie și filologie
RIB	= <i>Roman Inscriptions of Britain</i> , Londra
RIM	= Revista de Istorie a Moldovei, Chișinău
RIR	= Revista istorică română, București
RIS	= Revista de istorie socială, Iași
RITL	= Revista de istorie și teorie literară
RIU	= <i>Die römischen Inschriften Ungarns</i> , Budapesta
RJMH	= The Romanian Journal of Modern History, Iași
RM	= Revista muzeelor
RMD	= <i>Roman Military Diplomas</i> , Londra
RMM	= <i>Römische Militärdiplome und Entlassungsurkunden in der Sammlung des Römisch-Germanischen Zentralmuseums</i> , Mainz
RMM-MIA	= Revista muzeelor și monumentelor, seria Monumente istorice și de artă
RMR	= Revista Medicală Română
RRH	= Revue roumaine d'histoire

<i>RRHA</i>	= Revue roumaine de l'histoire de l'art
<i>RRHA-BA</i>	= Revue Roumaine d'Histoire de l'Art. Série Beaux Arts
<i>RSIAB</i>	= Revista Societății istorice și arheologice bisericești, Chișinău
<i>Rsl</i>	= Romanoslavica
<i>SAHIR</i>	= Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae, București
<i>SAI</i>	= Studii și Articole de Istorie
<i>SANIC</i>	= Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale
<i>SCB</i>	= Studii și cercetări de bibliologie
<i>SCh</i>	= <i>Sources Chrétiennes</i> , Paris
<i>SCIA</i>	= Studii și cercetări de istoria artei
<i>SCIM</i>	= Studii și cercetări de istorie medie
<i>SCIV/SCIVA</i>	= Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie)
<i>SCN</i>	= Studii și Cercetări Numismatice, București
<i>SCȘI</i>	= Studii și cercetări științifice, Istorie
<i>SEER</i>	= The Slavonic and East European Review
<i>SHA</i>	= <i>Scriptores Historiae Augustae</i>
<i>SJAN</i>	= Serviciul Județean al Arhivelor Naționale
<i>SMIC</i>	= Studii și materiale de istorie contemporană, București
<i>SMIM</i>	= Studii și materiale de istorie medie, București
<i>SMIMod</i>	= Studii și materiale de istorie modernă, București
<i>SOF</i>	= Südost-Forschungen, München
<i>ST</i>	= Studii Teologice, București
<i>StAntArh</i>	= <i>Studia Antiqua et Archaeologica</i> , Iași
<i>T&MBYZ</i>	= <i>Travaux et Mémoires du Centre de recherches d'histoire et de civilisation byzantines</i>
<i>ThD</i>	= Thraco-Dacica, București
<i>TR</i>	= Transylvanian Review, Cluj-Napoca
<i>TV</i>	= Teologie și viața, Iași
<i>ZPE</i>	= Zeitschrift für Papyralogie und Epigraphik
<i>ZSL</i>	= Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde